

Temiz Hava Hakkı Platformu (THHP) ve Enerji ve Temiz Hava Araştırma Merkezi (CREA):

Türkiye’de Fosil Yakıt Kaynaklı Hava Kirliliği Yılda 55 Milyar Doları Küle Çeviriyor

- Antalya’da düzenlenecek COP31 zirvesi öncesinde Enerji ve Temiz Hava Araştırma Merkezi (CREA) ile Temiz Hava Hakkı Platformu (THHP), fosil yakıtların yarattığı ekonomik kaybı gözler önüne seren bir rapor yayınladı.
- Hava kirliliğinin (PM_{2.5}) yüzde 52’sinin fosil yakıtlardan kaynaklandığı Türkiye’de, bir yılda buna bağlı 55 milyar dolarlık ekonomik kayıp meydana geldi. Bu rakam, GSYH’nin yüzde 4’ünden fazla.
- Bir yılda İstanbul’da 8 bin 100, Ankara’da 2 bin 500, İzmir’de 2 bin 400, ülke genelinde ise toplam 26 bin 500 erken ölüme yol açan hava kirliliği, Yunanistan’dan Mısır’a uzanan bir coğrafyada da ölümlere neden oluyor.
- COP31’in ev sahibi Türkiye, fosil yakıtlara bağımlılığını azaltacak somut adımlarla hava kirliliğinin sağlık ve ekonomi üzerindeki yükünü hafifletebilir, uluslararası arenada iklim alanında liderliğini ortaya koyabilir.

İSTANBUL, 22 Ekim 2026 - Türkiye, Kasım ayında COP31’e ev sahipliği yapmaya hazırlanırken fosil yakıtlara bağımlılığın hem ülke içinde hem de Doğu Akdeniz genelinde yol açtığı sağlık sorunları büyük bir ekonomik yük oluşturuyor. Enerji ve Temiz Hava Araştırma Merkezi (CREA) ile Temiz Hava Hakkı Platformu’nun (THHP) yayınladığı kapsamlı rapor, bu yükün boyutlarını ortaya koyuyor. **Fosil Yakıtların Türkiye’ye Ağır Faturası: Sağlık Yükü ve Ekonomik Maliyeti** raporunun sonuçları, bugün İstanbul’da düzenlenen basın toplantısında açıklandı.

Araştırmaya göre Türkiye’de hava kirliliğinin (PM_{2.5}) yüzde 52’si, kömür, petrol ve gaz gibi fosil yakıtlardan kaynaklanıyor. Bu kirliliğin sağlık üzerindeki etkileri, Türkiye ekonomisine bir yılda yaklaşık 55 milyar dolara mal oluyor. Bu tutar, ülkenin 2024 yılı gayrisafi yurt içi hasılasının yüzde 4,1’ine karşılık geliyor. Fosil yakıt kirliliğinin yıllık ekonomik maliyeti, Sağlık Bakanlığı’nın tüm 2024 bütçesinin yaklaşık 2,5 katı.

Fosil yakıt kaynaklı hava kirliliği, kalp ve damar hastalıkları, solunum yolu hastalıkları, akciğer kanseri, inme ve diyabet nedeniyle gerçekleşen ölümler dahil, Türkiye’de yılda yaklaşık 26 bin 500 ölüme yol açıyor.

FOSİLİN EKONOMİK YÜKÜ KATLANARAK ARTIYOR

Fosil yakıtlara bağımlılık, Türkiye’nin ekonomik yükünü de katlayarak artırıyor. Fosil yakıtlarda büyük ölçüde ithalata bağımlı olan Türkiye, uluslararası fiyat şoklarına açık hale geliyor. Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu’nun açıkladığı verilere göre Hürmüz krizi sırasında enerji ithalat faturası 2026’nın Ağustos ayında, bir önceki yılın aynı ayına kıyasla yüzde 33,8 arttı.

Bununla birlikte PM_{2.5} kirliliği, çalışanların sağlığını ve iş gücü verimliliğini de etkiliyor. Raporda, Türkiye’de yılda yaklaşık 8,5 milyon gün hastalık nedeniyle işten uzak kalmaya yol açtığı vurgulanıyor.

Ayrıca Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı olan Avrupa Birliği'nin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) da karbon yoğun sektörlerde faaliyet gösteren Türk ihracatçıları için ek maliyetler yaratıyor. Karbon emisyonlarının da en büyük kaynağı fosil yakıtlar.

2024 verilerine göre kömür, Türkiye'nin elektrik üretiminin yüzde 35'ini, doğal gaz ise yüzde 19'unu karşılıyor. Karayolu ulaşımında tüketilen enerjinin yüzde 66'sı dizelden, yüzde 17'si LPG'den ve yüzde 16'sı benzinden geliyor. Elektrik payı yüzde 0,2 düzeyinde kalıyor. Sanayide ise fosil yakıtlar nihai enerji tüketiminin yaklaşık yüzde 60'ını oluşturuyor.

CREA Analisti ve raporun başyazarı Vera Tattari, araştırmanın bulgularını şöyle değerlendirdi:

"Araştırmamız, Türkiye'nin fosil yakıt kaynaklı hava kirliliğinin ülke sınırlarını aştığını gösteriyor. Kara kaynaklı fosil yakıt emisyonları hem Batı Asya'da hem de Avrupa'da binlerce ölüme ve milyarlarca dolarlık ekonomik kayba yol açıyor. Bu rakamların arkasında, kirli havanın sonuçlarıyla yaşayan insanlar ve aileler var. COP31 yaklaşırken Türkiye, bölge halkının sağlığını ve ekonomik refahını korumak için fosil yakıtlara bağımlılığını azaltma taahhüdünde bulunarak iklim liderliğini somut adımlarla ortaya koyabilir."

FOSİL YAKITLARA BAĞIMLILIĞI AZALTMA TAAHHÜDÜ

Türkiye'de kara kaynaklı fosil yakıt emisyonlarının neden olduğu sınır ötesi hava kirliliği, bölgedeki beş ülkede de binlerce ölüme yol açıyor. Buna göre 2024 itibarıyla hesaplanan yıllık ekonomik yük; Mısır'da 2,1 milyar dolar, Suriye'de 200 milyon dolar, Irak'ta 800 milyon dolar, İsrail'de 4,5 milyar dolar ve Yunanistan'da 1,5 milyar dolar.

THHP Koordinatörü Deniz Gümüşel ise "Türkiye fosil yakıtlardan çıkış için bir yol haritası hazırlayarak ve uygulamaya geçirerek, bu enerji türünün sağlık ve ekonomi üzerindeki yükünü azaltmayı başarabilir. Atılacak somut adımların ilki, elektrik üretiminde Afşin Elbistan A ve Cenal santrallerindeki genişletme projeleri gibi yeni kömürlü santrallere izin verilmemesi. İkinci acil adım ise var olan santrallerin işçilerin ve bölge halkının ekonomik, sosyal ve sağlık haklarını güvence altına alan adil bir plan dahilinde mümkün olan en kısa vadede kapatılması olmalı. İklim krizi ile baş edebilmek için de bu zorunlu: COP31 Başkanı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum'un da yakın zamanda ifade ettiği gibi 'Fosil yakıtlardan adil, düzenli ve eşitlikçi biçimde uzaklaşılması' gerekmektedir" diye konuştu.

Raporun açıklanmasının ardından düzenlenen panelde konuşan Halk Sağlığı Uzmanı ve **THHP Yürütme Kurulu Üyesi Prof. Dr. Çiğdem Çağlayan**, "Sağlık üzerindeki olumsuz etkiler, anne karnında ve bebeklerde dahi görülüyor. Her yıl yaklaşık 8 bin erken doğum, 8 bin 200 bebeğin düşük doğum ağırlığı ile dünyaya gelmesi, çocuklarda 5 bin 100 yeni astım vakasına ve astım nedeniyle 6 bin 500 acil servis başvurusu, hava kirliliğine bağlıyor" dedi ve ekledi:

"Fosil yakıtlar, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tanımladığı sağlığın 5 ticari belirleyicisinden biri; dolayısıyla tütün ve diğer sağlığa zararlı ürünler gibi, halk sağlığı açısından ele alınmalı ve sağlığa zararlı ürünler olarak tanınmalı. Fosil yakıtların insan sağlığı üzerindeki etkileri ve yol açtığı ekonomik maliyetler, bu konuda acil adımlar atılmasını gerektiriyor. Devletlerin fosil

yakıt şirketlerine sağladığı teşvikler sonlandırılmalı; halk sağlığını koruyan, fosil yakıtlara bağımlılığı azaltan somut ve etkili politikalar hayata geçirilmeli.”

Öte yandan jeopolitik krizler nedeniyle COP31’e en önemli iklim zirvelerinden biri olarak bakıldığını belirten **Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi İklim Değişikliği Çalışmaları Koordinatörü Dr. Ümit Şahin** ise panelde şunları kaydetti:

“Zirvenin başkanlığını ve ev sahipliğini üstlenmek, Türkiye’ye iklim konusunda yön gösterme ve kendi iklim politikalarını da ileri taşıma sorumluluğu yüklüyor. Elektriğin küresel nihai enerji tüketimindeki payını 2035’e kadar yüzde 35’e çıkarma hedefine ulaşılabilmesi için yenilenebilir enerjinin payının artması ve fosil yakıt kullanımının azaltılması şart.”

Rapora buradan ulaşabilirsiniz.

CREA hakkında

Enerji ve Temiz Hava Araştırma Merkezi (CREA), hava kirliliğinin eğilimlerini, nedenlerini ve sağlık üzerindeki etkilerini ortaya koyan, çözüm yollarını araştıran bağımsız bir araştırma kuruluşudur. Aralık 2019’da Helsinki’de kurulan CREA’nın, Asya ve Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde çalışanları bulunmaktadır. Kuruluş, çalışmalarını bağış fonları ve talep üzerine yürüttüğü araştırmalardan elde ettiği gelirlerle finanse etmektedir.

www.energyandcleanair.org

CREA’nın tüm yayınları:

energyandcleanair.org/publications

THHP hakkında

Temiz Hava Hakkı Platformu (THHP), sağlık meslek örgütleri ile çevre, doğa koruma ve iklim değişikliği konularında çalışan sivil toplum kuruluşlarını bir araya getiren bir platformdur. 2015 yılında kurulan THHP, hava kirliliğinin azaltılmasını, halk sağlığının korunmasını ve temiz havanın temel bir insan hakkı olarak tanınmasını amaçlamaktadır. Platform; araştırma, savunuculuk ve etkili kamuoyu iletişimi yoluyla, sağlığı önceliklendiren çevre, enerji ve iklim politikalarını teşvik etmekte ve fosil yakıtlardan adil bir geçişi desteklemektedir.

www.temizhavahakki.org

İletişim